

<http://dighum.uoc.edu>

Presentació

Els nous parlants de llengües minoritàries: pertinences i legitimitats

Maite Puigdevall

Professora dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya
mpuigdevallse@uoc.edu

Data de publicació: maig de 2014

Aquest dossier de *Digithum* dedicat als nous parlants de llengües minoritàries conté quatre articles d'una selecció de ponències que es van presentar al seminari internacional *Nous parlants: un concepte en construcció*. Aquest seminari obert va tenir lloc a Barcelona del 9 a l'11 de desembre de 2013, organitzat pel grup de recerca reconegut (GRR) *Llengua, cultura i identitat en l'era global (Identi.cat)*. L'objectiu del seminari era posar en comú el treball que es portava a terme en el projecte de recerca *Nuevos hablantes, nuevas identidades: prácticas e ideologías en la era post-nacional* (acr. NEOPHON) Ref. FFI2011-24781, que té una ajuda del Ministeri d'Economia i Competitivitat del Govern espanyol, dins del *Plan Nacional de I+D+i 2008-2011*. Els continguts presentats aquí també s'han beneficiat dels debats sobre el tema dels nous parlants en el marc de la xarxa europea COST, concretament l'Acció IS1306, anomenada *New Speakers in a Multilingual Europe: Opportunities and Challenges*.¹

L'objectiu general del projecte és investigar nous paradigmes de construcció de la relació entre llengua i identitat en els nous parlants o neoparlants. Considerem *nous parlants* els parlants no nadius de llengües o varietats locals en diferents contextos, o sigui, els parlants que no l'han après en família, sinó al llarg de la seva trajectòria vital en la segona socialització, sia en contextos formals o educatius, o informalment en comunitat. En molts contextos és per mitjà de la immigració que augmenta la diversitat lingüística, a la vegada que el immigrants s'incorporen com a nous parlants

de la llengua o les llengües de les comunitats on han anat a raure. En molts contextos de llengües minoritàries hi ha molts parlants que aprenen aquestes llengües mitjançant classes per a adults o en la mateixa comunitat i acaben incorporant-les en el seu repertori lingüístic, juntament amb les llengües que ja parlaven, o de vegades substituint-les. En aquests contextos pot passar que els «parlants tradicionals» o nadius vagin disminuint i els nous parlants puguin oferir un suport per a la continuïtat d'aquella comunitat lingüística. Tanmateix, aquesta situació genera un munt d'interrogants sobre com s'incorporen aquests parlants a les noves llengües i quines conseqüències té aquesta incorporació tant per a ells com per als parlants tradicionals o nadius.

Així, doncs, les preguntes que ens plantejem són les següents: qui són el nous parlants (tipologies) en els diferents contextos estudiats?; com, quan i perquè aprenen aquestes llengües?; com negocien la seva legitimitat i autoritat lingüística com a membres de la comunitat on viuen, tant des del seu propi punt de vista, com des del punt de vista de la comunitat que els acull?; es consideren i els consideren parlants «autèntics» de la nova llengua que han adquirit?; quines implicacions té aquest procés per a l'accés als capitals simbòlics i econòmics lligats a la nova llengua o varietat?; i finalment, com es posicionen els nous parlants amb relació als discursos identitaris de caràcter etnonacional, en què la llengua és considerada un element essencial que defineix la pertinença a una comunitat nacional?

1 S'han publicat ja alguns articles específics sobre aquest tema, fruit del treball en aquest projecte o en projectes anteriors, en què ja es començava a explorar el tema dels nous parlants. En podem destacar uns quants, com ara: O'Rourke i Ramallo, 2011. «The native-non-native dichotomy in minority language. Comparisons Between Irish and Galician», *Language Problems & Language Planning*. Vol. 35. Núm. 2, pàg. 139-159; O'Rourke i Pujolar, 2013. «From Native Speakers to "New Speakers" - Problematising Nativeness in Language Revitalisation Contexts», *Histoire Épistémologie Langage*. Vol. 35. Núm. 2, pàg. 47-67 i també O'Rourke, Pujolar i Ramallo (eds.), en premsa. «Special Issue on New Speakers of Minority Languages». *International Journal of the Sociology of Language*. Núm. 231.

<http://digithum.uoc.edu>

Els nous parlants de llengües minoritàries: pertinences i legitimitats

La nostra hipòtesi és que el fenomen dels nous parlants posa en qüestió les ideologies lingüístiques dominants de la primera modernitat, en què la identificació entre llengua, cultura i territori ha constituït la base per a les identitats nacionals legítimes. Aquestes ideologies tenien (i encara tenen) el parlant nadiu com a element fonamental que encarnava l'existència de la comunitat nacional i de la seva continuïtat històrica. El concepte de *parlant nadiu* és més un abstracte o una construcció que un concepte descriptiu, com s'ha plantejat sobretot des de la lingüística aplicada i com es comença a tenir en compte també en la sociolingüística. Pensem que els nous parlants –una categoria que és a la vegada analítica en alguns contextos i èmica en altres–, sia en àmbits de llengües dites minoritàries o majoritàries, és una via encara sense explorar de producció i difusió de noves pràctiques i discursos sobre les llengües que emergeixen amb els processos de globalització.

La manera com hem abordat aquestes preguntes i com ens plantegem comprovar la nostra hipòtesi és per comparació, estudiant el fenomen dels neoparlants en els contextos en què els discursos sobre llengua i identitat han tingut històricament una vigència important: en contextos de llengües minoritàries a Europa (Galícia, Catalunya i Irlanda); la Comunitat de Madrid com un espai de construcció de l'espanyol com a llengua de l'estat-nació, i finalment el Quebec, que està entre les dues categories anteriors, com a província oficialment de llengua francesa en un Estat canadenc on predomina clarament l'anglès.

La metodologia emprada per a la recerca en tots aquests casos és qualitativa, basada en l'exploració de trajectòries biogràfiques d'una mostra àmplia de perfils diferents de nous parlants en cadascun dels contextos estudiats. La informació sobre les trajectòries s'ha recollit per mitjà d'entrevistes semidirigides, grups de discussió i, en alguns dels contextos, amb observació participant. La codificació de les entrevistes s'ha fet col·laborativament per tal de poder compartir categories i fer-ne una anàlisi comparada a partir dels diferents casos.

En el dossier que us presentem hem triat quatre casos: el gallec, l'irlandès, el català i el basc. Aquest darrer cas no forma part formalment del projecte NEOPHON, sinó que és el resultat de la recerca en el marc del projecte Bizkailab, de la Universitat de Deusto a Bilbao, encarregat i subvencionat pel Govern Foral de Bizkaia i el Ministeri d'Economia i Competitivitat del Govern espanyol. Tanmateix, les recercadores han treballat en paral·lel al projecte liderat des de la UOC i, a més, també formen part de la xarxa COST. Els articles són estudis preliminars de les dades que s'han anat recollint durant el primer any d'aquests projectes i ja presenten les idees principals entorn del fenomen dels nous parlants en aquests contextos.

El grup de recercadores format per Ane Ortega, Estibaliz Amorrortu, Jone Goiriglozarri, Jacqueline Urla i Belen Urnaga ens presenten l'article «Nous parlants de basc: identitat i legitimitat». El seu article se centra en els *euskaldunberri*, literalment *nous*

parlants de basc, un grup estratègicament molt important per al futur de la comunitat lingüística basca, però que no s'ha estudiat amb profunditat fins ara. L'article analitza la identitat lingüística dels nous parlants de basc a partir de tres categories principals, que són també conceptes èmics, en circulació dins la comunitat lingüística: *euskaldun zaharra* (parlant nadiu), *euskaldunberri* (nou parlant) i *euskaldun* (parlant de basc). Les autores argumenten que aquestes categories indexen identitats que representen un continuïtat d'autenticitat i que mostren com els mateixos parlants es consideren o no parlants legítims del basc.

L'article de Fernando Ramallo i Bernadette O'Rourke, «Perfiles de neohablantes de gallego», ens presenta una aproximació als perfils generals de neoparlants de galleg a partir del concepte d'*intensitat de l'ús* de la llengua apresada. En el cas del galleg, el concepte de *neofalante* és una categoria èmica que circula en la mateixa comunitat i que defineix els nous parlants de galleg, considerats essencials pels autors, que han adoptat aquesta llengua d'adults, d'una manera conscient, i que, a més, se senten compromesos amb la llengua i han abandonat gairebé completament els usos d'espanyol. Tanmateix, en aquest article els dos autors obren el focus d'aquesta categoria per a identificar més perfils de parlants de galleg que compleixen també la particularitat de ser parlants inicials d'espanyol i que han adoptat el galleg en les seves pràctiques amb diferents intensitats. És interessant també l'estudi del perfil de neoparlants potencials de galleg, que són els que en principi presenten totes les condicions perquè el puguin parlar, però en canvi no ho fan.

John Walsh i Bernadette O'Rourke centren el seu article, «Becoming a new speaker of Irish: linguistic *mudes* throughout the life cycle», en l'estudi de les mudes lingüístiques dels nous parlants d'irlandès. Les *mudes lingüístiques* són els canvis de llengua que els parlants experimenten en determinats moments de la seva trajectòria vital i que solen anar en paral·lel a altres canvis viscuts, com quan passen de l'institut a la universitat, accedeixen a una nova feina o s'emparellen i tenen fills. Així, doncs, el focus aquí se centra en els processos de canvi, o sigui, quan, com i què significa per als mateixos individus esdevenir parlant d'irlandès. En l'article, els autors es fixen sobretot en els parlants que han esdevingut parlants competents de la llengua i que moltes vegades se'ls confon o passen per parlants nadius.

Finalment, l'article de Tulay Matínez, «Constructing inequalities in bilingual spaces: teaching Catalan to female immigrants», ens presenta el seu treball amb una comunitat de dones marroquines que viuen en un poblet al nord de la província de Barcelona i que assisteixen a classes de català gratuïtes, organitzades pel mateix ajuntament del poble. Matínez centra la seva atenció en la manera com aquestes dones aprenen el català, però sobretot en què significa per a elles poder parlar aquesta llengua en termes d'accés a capital simbòlic. En el seu cas el català no les apodera, ja que la seva distribució per mitjà d'aquestes classes no els permet presentar-se com a parlants legítimes i, en canvi, guanyen la seva

<http://digithum.uoc.edu>

Els nous parlants de llengües minoritàries: pertinences i legitimitats

legitimitat com a parlants d'espanyol, fet que entra en contradicció amb les polítiques lingüístiques que promouen l'ús del català.

Com ja hem explicat més amunt, els articles aplegats en aquest dossier són una petita mostra de la recerca, en progrés, que es porta a terme entorn del tema del nous parlants i, per tant, representen una petit tast de les problemàtiques que centren la nostra atenció. Pensem que aquesta perspectiva d'estudi, que té el focus més en el parlant que no pas en la llengua, ens ha de permetre explicar millor com els discursos que generen els nous parlants

constitueixen factors de canvi que també s'han de reflectir en els discursos d'alguns sectors –especialment els relacionats amb la política lingüística–, que s'haurien d'orientar cap a discursos que reclamin més inclusió i consens. Aquests nous discursos produeixen també l'equilibri necessari a les ideologies hegemòniques basades en la indigeneïtat, l'autenticitat i el monolingüisme, que molt sovint constitueixen barreres a unes certes condicions socials que faciliten o impedeixen la participació dels individus en una comunitat lingüística específica.

CITACIÓ RECOMANADA

PUIGDEVALL, Maite (2014). «Presentació». A: «Els nous parlants de llengües minoritàries: pertinences i legitimitats» [dossier en línia]. *Digithum*, núm. 16, pàg. 3-5. UOC. [Data de consulta: dd/mm/aa].
<<http://journals.uoc.edu/index.php/digithum/article/view/n16-puigdevall/n16-puigdevall-ca>>
DOI: <<http://dx.doi.org/10.7238/d.v0i16.2301>>

Els textos publicats en aquesta revista estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència Reconeixement 3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los, comunicar-los públicament i fer-ne obres derivades sempre que reconegueu els crèdits de les obres (autoria, nom de la revista, institució editora) de la manera especificada pels autors o per la revista. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/es/deed.ca>.

Maite Puigdevall

Professora dels Estudis d'Arts i Humanitats de la Universitat Oberta de Catalunya
mpuigdevallse@uoc.edu

Maite Puigdevall és llicenciada en Filologia Catalana per la Universitat de Girona (1995), màster en Estudis etnològics gal·lesos (1998) i doctora per la Universitat de Cardiff, País de Gal·les (2006). Des de 2008 és professora dels Estudis d'Arts i Humanitats de la UOC. Les seves àrees d'interès són la sociolingüística i la planificació i política lingüístiques, més concretament: llengua i identitat; llengua i turisme; llengua i immigració; nous parlants de llengües minoritàries, i polítiques lingüístiques comparades. Actualment participa en el projecte NEOPHON.

